

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Základní škola a mateřská škola Brno, nám.28.října 22, příspěvková organizace
info@osmec.cz, www.osmec.cz, 545212165

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MODEL KOMUNITNÍHO A INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ – individualizace vzdělávací péče o žáky s ohledem na jejich vzdělávací potřeby

I. Úvod

Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

(Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v aktuálním znění, §16)

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami **mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.**

(Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v aktuálním znění, §16)

Pokud bychom uměli v českých školách vytvářet inkluzivní prostředí, byla by naplněna reforma českého vzdělávacího systému. Míra připravenosti škol přijímat různorodost a pracovat s ní (inkluzí) je přímo úměrná míře připravenosti učitelů vytvářet inkluzivní vzdělávací prostředí a míře systémové podpory proinkluzivních opatření ve vzdělávání. Zaměření vzdělávacích aktivit každé školy je ovlivněno i místem zřízení, tedy cílovou skupinou školy. Portfolia vzdělávacích služeb školy „spádové“ sociálně vyloučené lokality a školy „spádové“ satelitní vilové čtvrti se budou lišit. **Podstatné je, aby školy byly připraveny a ochotny pracovat se všemi obyvateli (rodiči, dětmi žáky) v místě svého zřízení – v tomto momentě se stýká inkluzivní a komunitní rozměr školy.**

Školy, které se snaží v rámci českého vzdělávacího systému naplňovat komunitní a inkluzivní rozměr vzdělávání nemají jednoduchou úlohu:

- jsou v očích veřejnosti touto skutečností stigmatizovány (školy jsou nálepkovány jako školy pro mentálně postižené děti, pro děti z etnických menšin, invalidy, ... = školy pro „problematiké“ děti)
- školy „spádové“ sociálně vyloučeným lokalitám jsou nálepkovány jako školy segregáčnické, jsou označovány za příčinu vzdělávacích neúspěchů romského etnika
- školy našeho typu nejsou systémově zvýhodněny, není jasně deklarována jejich role ve vzdělávacím systému
- nekonceptnost v oblasti vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků, účelové využívání etnicity žáků, zmatení terminologie (integrace, inkluze, sociální znevýhodnění, segregace ...) poškozuje školy a tím i jejich klienty
- roztržitost vzdělávacích aktivit (paralelní „neziskové“ vzdělávací struktury) je drahá a často kontraproduktivní

Aktivity našich škol – efektivnější včasná péče, koordinovaná vzdělávací péče vycházející z pedagogiky orientované na dítě, vzdělávací péče o žáky vycházející z jejich individuálních vzdělávacích potřeb, přesnější diagnostika vzdělávacích potřeb žáků a následné nastavení a realizace individuální vzdělávací péče přímo ve škole prostřednictvím práce multidisciplinárního poradenského týmu, zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků prostřednictvím dalšího vzdělávání a sdílení příkladů dobré praxe s podobně zaměřenými školami, propojení formálního a neformálního vzdělávání prostřednictvím realizace celodenních programů – jsou pilíři inkluzivního a komunitního vzdělávacího modelu. Model komunitního a inkluzivního vzdělávání pomáhá kompenzovat speciální vzdělávací potřeby dětí a žáků (zdravotní postižení a zdravotní a sociální znevýhodnění – v našem případě se často jedná o kombinaci postižení a znevýhodnění).

II. Východiska

V ČR existují sociálně vyloučené lokality. Uvnitř nebo poblíž těchto lokalit existují základní školy, které kopírují všechny negativní charakteristiky těchto lokalit.

- V roce 2009/2010 nabízelo základní vzdělávání 4 125 základních škol. Průměrný počet žáků na 1 třídu 19,2 (2008/2009), 18,9 (2009-10)

(Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2009/2010 /prosinec 2010/)

- „Ve výzkumu jsme se zaměřili na školy, do nichž docházejí děti ze 310 vyloučených lokalit, které identifikovala Mapa sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacita subjektů působících v této oblasti (MPSV, 2006). Celkem jsme na orbitu těchto lokalit identifikovali 396 škol“

(Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žáků ZŠ v okolí vyloučených romských lokalit, závěrečná zpráva, GAC, leden 2009)

Čili cca. KAŽDÁ 10. ŠKOLA V ČR PRACUJE S ŽÁKY ZE SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALIT

A. SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ LOKALITY

Celkový počet sociálně vyloučených romských lokalit v ČR – 310

(zkoumané lokality - 2005/06 – projekt ESF, zadavatel MPSV, realizace GAC, Nová škola)

charakteristiky vyloučených lokalit, ovlivňující edukaci

Bydlení

- Bydlení v nestandardních podmínkách (ubytovny, „holobyty“, azylové domy, přeplněné byty, bydlení u příbuzných, časté stěhování)
- Nízká kvalita bydlení (malometrážní byty nižší kategorie, nedostatečně vybavené byty)
- Nevyhovující hygienické podmínky „vybydlené“ bydlení
- Vysoké ceny bydlení, neplatičství
- etnická homogenizace lokalit

Trh práce

- Nízká kvalifikace (konkurence v segmentu nekvalifikované práce)
- Nízké sociální kompetence
- Špatný zdravotní stav
- Syndrom dlouhodobé nezaměstnanosti
- Solidární sítě fungující na bázi příbuzenství
- Demotivace vyplývající z vysoké míry zadlužení (exekuce, lichva)
- Demotivace vyplývající ze špatně nastaveného sociálního systému, práce „na černo“
- „neformální ekonomické aktivity“ (sběr surovin, kriminální aktivity – prostituce, krádeže, drogy, ...)
- Diskriminace ze strany zaměstnavatelů
- Nízká prostorová mobilita

Vzdělávání

- nízká míra motivace ke vzdělávání
- absence předškolní přípravy (pouze polovina romských dětí absolvuje nějakou formu předškolní přípravy, u dětí neromských se jedná cca. o 90%)
- vysoká absence žáků (absence romských dětí jsou 3x vyšší v porovnání s jejich vrstevníky“)
- problémy sociálně vyloučené lokality (viz bydlení, trh práce) - jejich vliv na vzdělávání
- nedostatečná znalost českého jazyka, absence domácí přípravy, chybějící pozitivní vzory v lokalitě, zanedbaná zdravotní postižení a znevýhodnění, nespolupráce rodičů při řešení SPU, migrace

zdroje dat:

Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti (GAC, Nová škola 2006)

Čísla převzata ze závěrečné zprávy projektu Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žákyň, GAC, 2009/

Vybrané sociálně demografické ukazatele vztahující se k lokalitě Brno - střed:

- Vzdělání: 0,3% (vysokoškolské vzdělání), 96% (neukončené nebo ukončené ZŠ), ostatní bez vzdělání nebo vyučen, popř.SŠ
- Počet osob v jednom bytě: průměrně 5 – 6 osob
- Průměrná výše nájmu: 7500,- Kč
- Byty odpovídající III.a IV. kategorii: 60%
- Nezaměstnanost: mezi 65% - 85%
- Zadlužené domácnosti: 47% (průměrná výše zadluženosti: 220 000,-Kč)
- Problémy lokality: kriminalita (i dětská), prostituce (i dětská), návykové látky (pervitin, heroin, toluen), gamblerství, zadluženost rodin (i lichva), nedostatek relaxačních zón (parky, hřiště ...), kumulace patologických služeb (herny, zastavárny), hluk, hygienické problémy (potkani, plísň v bytech, zdevastované byty, odpadky – krádeže popelnic ...).

Data převzata ze závěrečné zprávy výzkumu Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně (zadavatel Úřad vlády ČR, 11/2008).

B. KOMUNITNÍ A INKLUZIVNÍ ROZMĚR VZDĚLÁVÁNÍ

Komunitní škola

- škola plní roli vzdělávacího, poradenského a kulturního centra v místě svého zřízení
- škola reflektuje v nabídce vzdělávacích aktivit specifika spádové oblasti (v našem případě specifika sociálně vyloučené lokality)
- škola vnímá multikulturní rozměr své práce jako důležitý
- školu navštěvují žáci různých národností (Slovensko, Srbsko, Kosovo, Ukrajina, Mongolsko, Rumunsko, ...)

Inkluzivní škola

- škola vytváří inkluzivní vzdělávací prostředí - na základě diagnostiky vzdělávacích potřeb žáků individualizuje vzdělávací péči
- etnicita nevypovídá nic o vzdělávacích potřebách žáků
- míra individualizace vzdělávací péče je přímo úměrná vytvořeným proinkluzivním podmínkám na školách (mezi zásadní patří posílení poradenství a nižší počty žáků ve třídách)
- východisko inkluze, jak mu rozumíme na našich školách - pracujeme s dětmi, které k nám chodí – bez výběru

organizace Člověk v tísní definovala bariéry inkluze a potřeby škol v souvislosti s realizací inkluze

Bariéry rozvoje inkluzivního vzdělání

- vysoký počet žáků ve třídách
- omezené kompetence učitelů k výuce dětí se speciálními vzdělávacími potřebami
- nenaplnění potřeb učitelů je příčinou nízké motivace škol k uplatňování inkluzivního přístupu
- nedostatek asistentů pedagoga
- nedostatečné materiální vybavení, technické a prostorové bariéry
- nedostatek speciálních pedagogů, nízká míra poradenství a podpory, zejména ze strany školských poradenských zařízení, její obtížná dostupnost – služby školských poradenských pracovišť nemají dostatečnou kapacitu a jejich dostupnost je omezená
- neochota pedagogů či předsudky ve vztahu k dětem se SVP
- Pro – segregační tlak rodičovské veřejnosti - kombinace dlouhodobého a výrazného podfinancování vzdělávacího systému a jeho spíše pro-segregačně orientované tradice
- Vzájemně provázané a posilující se bariéry nejsou dostatečně kompenzovány odpovídající mírou systémové podpory

Potřeby pedagogů v oblasti rozvoje inkluzivního přístupu

- navýšení objemu finančních prostředků – zvýhodnění pro-inkluzivně orientovaných programů škol zaměřených na žáky se SVP – individualizace vzdělávací péče
- zajištění kvalifikovaného personálu – motivace k inkluzivnímu přístupu
- dostupné odborné poradenství a diagnostika

- vytvoření prostoru pro výraznější individualizaci práce s dětmi se SVP
- odstranění prostorových bariér, zkvalitnění vybavení školy
- podpora v oblasti přípravy a administrace projektů
- zvyšování kompetencí pedagogů k podpoře žáků se SVP
- podpora v oblasti řešení výchovných problémů
- podpora v oblasti sociální dimenze integrace
- podpora v oblasti komunikace s problémovými rodiči
- pomoc při komunikaci s OSPOD, PČR, soudy v tomto množství

Další doporučení, která řeší výše uvedené potřeby jsou např.: zvýšení hodinového úvazku výchovných poradců a metodiků prevence, podpora spolupráce školy s poskytovateli sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, pilotní ověření programu zaměřeného na kooperaci školních a sociálních služeb, podpora efektivního zvyšování kompetencí a sdílení zkušeností v oblasti práce s dětmi se SVP (např. prostřednictvím stáží), pilotní ověření programu na podporu reintegrace žáků dle ŠVP vytvořeného podle RVP ZV LMP do běžných ZŠ, podpora neformálního vzdělávání ...

Data – definované bariéry a potřeby - převzata ze závěrečné zprávy Analýza individuálního přístupu pedagogů k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, Člověk v tísni, 2009

III. Modelové aktivity

V naší škole existuje vzájemně provázaný systém včasné péče (mateřské školy, přípravné třídy), formálního vzdělávání úplné základní školy hlavního vzdělávacího proudu (včetně kurzu pro získání základního vzdělání) a neformálního vzdělávání. Zároveň existuje provázaný systém diagnostiky individuálních vzdělávacích potřeb dětí a žáků a realizace podpůrných a vyrovnávacích opatření postavených na individualizaci vzdělávací péče.

- Ve škole pracuje silné poradenské pracoviště (školní psycholog, speciální a sociální pedagog, asistent ŠPP), poradenské pracoviště je multidisciplinárním týmem odborníků, kteří ve vzájemné spolupráci identifikují speciální vzdělávací potřeby žáků v jejich přirozeném prostředí, tj. ve škole, popř. rodině a navrhnou, připravují, realizují, popř. pomáhají realizovat podpůrná a vyrovnávací opatření. Diagnostika SVP se opírá o dobrou znalost kulturního a sociálního zázemí dítěte a vychází z dlouhodobého pozorování dítěte. Poradenské pracoviště spolupracuje s dalšími relevantními subjekty (PPP, SPC, DDÚ, OSPOD, ...).
- Ve škole dále pracuje tým učitelů, projektových učitelů („odborní asistenti“) a asistentů pedagoga (asistenti pro integrované žáky/„integrační asistenti“ a asistenti z romské komunity/„komunitní“/„romští“ asistenti“). Projektoví učitelé pracují v rámci předmětových skupin a jsou využíváni v rámci výuky dle potřeb (podpůrná a vyrovnávací opatření s ohledem na individuální vzdělávací potřeby žáků), asistenti pro integrované žáky pracují s těmito žáky, asistenti z romské komunity pomáhají dětem a rodičům především na začátku PŠD a zprostředkovávají kontakt s rodiči, komunitou.
- Neformální vzdělávání je realizováno v rámci celodenního programu školy. K celodennímu programu patří edukativně stimulační skupiny, kroužky, doučování, příprava na přijímací zkoušky, kluby (centra aktivit celodenního programu), školní klub, ranní klub, školní družina.
- Škola při realizaci svých aktivit spolupracuje se školskými i neškolskými subjekty, ke kterým patří partnerské a další školy (např. v rámci Ligy komunitních škol), střední školy (např. soukromá SŠ managementu a práva), VŠ (jsme fakultní školou PedF MU, umožňujeme praxe studentům FF a FSS MU), OSPOD, Policie ČR, Městská policie, DDÚ, PPP, SPC, zdravotnická zařízení, NNO (DROM, SRNM, MRK, IQ Roma servis, Ratolest, Armáda spásy, SbS ČR,...), MŠMT (NAPIV, včasná péče), NÚV, ČŠI (projekt TALIS), JMK (skupina škol zaměřením na inkluzivní vzdělávání), MMB, MČ Brno-střed (Brněnská síť otevřených škol, celoměstské projekty/partnerství Leeds,...), atd.

1. Včasná péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami

Aktivita je zaměřena na úzkou a efektivní spolupráci školy s rodinou ve všech oblastech včasné péče – na vytváření a upevňování vztahu důvěry mezi školou a rodinou, dále na funkční, provázaný systém spolupráce subjektů včasné péče – MŠ, přípravných tříd s přesahem do 1.a 2. ročníku. Koncept včasné péče na naší ZŠ je provázaný systém dvou MŠ, tří přípravných tříd úzce spolupracujících s pedagogy 1.tříd, asistenty a rodinou, podpora motivace rodičů v kooperaci se subjekty poskytujícími sociální intervenci či s poskytovateli sociálních a vzdělávacích služeb pro danou cílovou skupinu. Součástí včasné péče je i oblast dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Významnou roli ve včasné péči hraje poradenství – spolupráce se školním poradenským pracovištěm (mj. se jedná o logopedickou péči - český jazyk je pro tyto děti základním integračním nástrojem, je třeba věnovat zvýšenou pozornost rozvíjení jeho porozumění).

K realizaci aktivity potřebujeme:

- metodické a koordinační řízení aktivity (metodik a koordinátor včasné péče) – součást středního článku řízení (na úrovni správců kurikula, vedoucích předmětových skupin)
  - multidisciplinární diagnostika a z ní vycházející nastavení a realizace podpůrných a vyrovnávacích opatření s cílem individualizovat vzdělávací péči
  - vedení edukativně stimulačních skupin
  - rozvoj odborných kompetencí pedagogických pracovníků prostřednictvím DVPP
  - učební pomůcky
  - přípravné třídy, asistenti pedagoga (odborní, „komunitní“)
- aktuálně řešeno: projekty (např. OPVK, VIP), nenárokové složky platu (SR), dobrovolnická práce pedagogů

2. Formální a neformální vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Aktivita je zaměřena na zajištění komunitních a inkluzivních rolí školy v rámci formálního i neformálního vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Škola plní roli vzdělávacího, poradenského a kulturního centra v místě svého zřízení a reflektuje v nabídce vzdělávacích aktivit specifika spádové oblasti (v našem případě specifika sociálně vyloučené lokality). Škola vytváří inkluzivní vzdělávací prostředí - na základě diagnostiky vzdělávacích potřeb žáků individualizuje vzdělávací péči. Vzdělávání vychází z principů pedagogiky orientované na dítě (program ZaS, integrovaná tematická výuka, projektové vyučování). Silné personálně obsazené poradenské pracoviště a početnější tým pedagogických pracovníků umožňuje cílenou práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a žáky nadanými. Výstupem jsou motivovanější učitelé, asistenti, žáci a jejich rodiče, stabilizace pedagogického sboru, snížení rizika předčasného odchodu ze vzdělávání, snížení rizika odchodu žáků mimo hlavní vzdělávací proud apod.

Tato aktivita je realizována ve dvou rovinách:

- a) metodická a koordinační činnost
  - formální vzdělávání (koordinátor - předmětové skupiny//garant – průřezové téma - v rámci metodické rady školy)
  - neformální vzdělávání (koordinátor – neformální vzdělávání - v rámci metodické rady školy)
  - další metodické a koordinační činnosti (koordinátor práce ŠPP, včasné péče, dramatické výchovy, vzdělávacího programu ZaS, kariérového poradenství, práce rady knihovny, ...)
- b) asistence (dělení tříd na skupiny, více pedagogů ve třídě, cílená asistence konkrétním žákům, cílená asistence učitelů při konkrétních činnostech/projektová výuka, práce v centrech aktivit, ...)
  - odborná asistence (absolventi pedagogických oborů, snížení počtu žáků na 1 učitele//zvýšení míry individualizace vzdělávací péče)
  - asistence individuálně integrovaným žákům
  - „komunitní“ asistence (asistence romským dětem a žákům – včasná péče, počátek PŠD, komunikace s komunitou)

K realizaci aktivity potřebujeme:

- metodické a koordinační řízení aktivity (metodik a koordinátor předmětové skupiny, koordinátor neformálního vzdělávání) – součást středního článku řízení (na úrovni správců kurikula, vedoucích předmětových skupin)
  - multidisciplinární diagnostika a z ní vycházející nastavení a realizaci podpůrných a vyrovnávacích opatření s cílem individualizovat vzdělávací péči
  - vedení kroužků, klubů, doučování, přípravy na přijímací zkoušky, center celodenního programu apod.
  - rozvoj odborných kompetencí pedagogických pracovníků prostřednictvím DVPP
  - učební pomůcky
- aktuálně řešeno: projekty (např. OPVK, VIP), nenárokové složky platu (SR), dobrovolnická práce pedagogů

3. Poradenství s ohledem na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Aktivita je zaměřena na realizaci modelu vycházejícího ze čtyř východisek:

přímá úměra mezi četností, popř. závažností speciálních vzdělávacích potřeb žáků ve škole a vytvořenými podmínkami v oblasti poradenství

„Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy“ (*Vyhláška č. 72/2005 Sb. v akt. znění, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, §7*)

- efektivnější a rychlejší diagnostika přímo ve školách – diagnostika se neomezuje pouze na testování, ale i na pozorování dětí v jejich přirozeném prostředí, diagnostika reflektuje vývoj vzdělávacích potřeb
- efektivnější a přesnější diagnostika prostřednictvím práce multidisciplinárního týmu – vzdělávací potřeby jsou nahlíženy z psychologického, speciálně a sociálně pedagogického hlediska, ...
- navázání individualizované vzdělávací péče na diagnostické výstupy, průběžná modifikace této péče v závislosti na její účinnosti
- převzetí některých rolí pedagogických pracovníků (sociální práce, ...)

K realizaci aktivity potřebujeme

- metodické a koordinační řízení aktivity (metodik a koordinátor práce ŠPP) – součást středního článku řízení (na úrovni správců kurikula, vedoucích předmětových skupin)
  - obsazení rolí ŠPP - školní psycholog, školní speciální pedagog/etoped, školní speciální pedagog/logoped, školní sociální pedagog/pracovník, asistent ŠPP, v širším slova smyslu dále metodik prevence a výchovný poradce
- aktuálně řešeno: projekty (např. OPVK, VIP)

4. kompetence pedagogických pracovníků

Aktivita je zaměřena na DVPP v následujících oblastech:

- semináře
- kurzy, cyklické vzdělávání (prevence vyhoření, ...)
- individuální podpora – konzultace, mentoring
- skupinová podpora - supervize
- sdílení zkušeností s kolegy – kolegiální učení/vzájemné hospitace
- sdílení zkušeností s kolegy z jiných škol (vzájemné návštěvy, pedagogické „stáže“, partnerství v projektech)
- cílené zvyšování/prohlubování kvalifikace (certifikační procesy – program ZaS, ISSA standardy, výchovné poradenství, metodik ZaS, EVVO...)

K realizaci aktivity potřebujeme

- metodické a koordinační řízení aktivity (metodik a koordinátor DVPP)
  - financování náročnějších vzdělávacích aktivit – supervize, mentoring, výměnné stáže, ...
- aktuálně řešeno: projekty (např. OPVK)

5. spolupráce se školskými i neškolskými subjekty edukace

Aktivita je zaměřena na vytváření sítě subjektů vzdělávání, koordinaci činností jednotlivých subjektů s ohledem na efektivitu realizovaných aktivit .

K realizaci aktivity potřebujeme:

- metodické a koordinační řízení aktivity (metodik a koordinátor spolupráce s partnery, popř. součást náplně práce zaměstnanců školy – vedení školy, výchovný poradce, vedoucí PS, koordinátoři aktivit, členové poradenského pracoviště)
  - Jasná koncepce inkluze (NAPIV, včasná péče)
    - Jakou roli hraje v konceptu inkluze etnicita?
  - Jasná komunikační strategie směrem ke školám „spádovým“ sociálně vyloučeným lokalitám a bývalým zvláštním školám
    - Jakou roli hrají ve vzdělávacím systému a konceptu inkluze (komunikace se speciálními školami, popř. o nich, je min. problematická) – připomínám, že naše škola není školou speciální, nemáme žádné speciální třídy. Individuálně integrujeme žáky pouze výjimečně.
  - Jasně definované kompetence a role škol a neškolských subjektů ve vzdělávání s ohledem na koncept inkluze
- aktuálně řešeno: projekty OPVK, v rámci náplně práce zaměstnanců školy, dobrovolnická práce

Závěr:

Model komunitního a inkluzivního vzdělávání je přenositelný na základní školy hlavního vzdělávacího proudu. Model inkluze řeší vzdělávání všech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, nikoliv pouze vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním. V rámci inkluzivního modelu nepracujeme primárně s národností či etnicitou žáků a jejich rodičů. Komunitní model samozřejmě zohledňuje charakteristiky spádové oblasti školy (mj. i etnickou příslušnost obyvatel lokality – tradice, ...)

Všechny modelové aktivity jsou v souladu s platnou legislativou, plně v intencích metodických doporučení a dalších dokumentů MŠMT (např: RVP ZV, část D, koncepce včasné péče a NAPIV, metodické doporučení 27607/2009-60 k zabezpečení rovných příležitostí, atd.), popř. stanovisek ČŠI (např: Stanovisko ke vzdělávacím programům základního vzdělávání, VZ 2009/10, kriteria hodnocení ČŠI), dále se opírají o závěry a doporučení výzkumných zpráv, jejichž zpracování iniciovalo MŠMT (především se jedná o závěry výzkumů GAC). Model inkluze zmíněné dokumenty překračuje podrobným a konkrétním rozpracováním realizace aktivit (definováním cílů, výstupů, indikátorů a nástrojů).

„Má-li být školská politika nastavena tak, aby dokázala nejvíce pomoci těm, kteří to nejvíce potřebují, vyžaduje to specifický přístup k různým typům škol. U těch s vysokým zastoupením sociálně znevýhodněných dětí to mj. znamená adekvátní finanční podporu.“

Převzato: Sociologický výzkum zaměřený na analýzu podoby a příčin segregace dětí, žákyň, žáků a mladých lidí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, GAC, 2009

Realizace modelových aktivit není zadarmo. Financování modelových aktivit by bylo vhodné nastavit tak, aby v kompetenci ředitele konkrétní školy bylo použít navýšené finanční prostředky dle konkrétních potřeb klientů této školy (snížený počet žáků ve třídě, odborná či komunitní asistence, posílení poradenství, bezplatná realizace podpůrných a vyrovnávacích opatření, ...).

Dodatek 1: Klasifikace speciálních vzdělávacích potřeb na ZŠ a MŠ Brno, nám.28. října 22

ZDRAVOTNÍ POSTIŽENÍ A ZNEVÝHODNĚNÍ

legislativní východiska:

- Zdravotním postižením je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

- Zdravotním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

(Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), §16)

- Za žáky s těžkým zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky považují žáci s těžkým zrakovým postižením, s těžkým sluchovým postižením, s těžkým tělesným postižením, s těžkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepí, se souběžným postižením více vadami, s autismem, s těžkým tělesným nebo středně těžkým, těžkým či hlubokým mentálním postižením. Těmto žákům s ohledem na rozsah speciálních vzdělávacích potřeb náleží nejvyšší míra podpůrných opatření.

(Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, §1)

Klasifikace zdravotního postižení/znevýhodnění a sociálního znevýhodnění

A: Zdravotní postižení a zdravotní znevýhodnění

1. mentální deficit – LMP diagnostikované PPP, SPC, ŠPP (školní poradenské pracoviště)

- a) Lehká mentální retardace (IQ 69 – 50) – „Stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to je poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti. Retardace se může vyskytnout bez, nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami.“ *(MKN-10, verze platná k 1.1.2012)*
- b) Zdánlivá mentální retardace (pseudoretardace) (IQ 69 – 50) – nejedná se o postižení
„V případech postižení, jejichž příčinou není poškození CNS, ale nedostatek přiměřených podnětů se spíše než o mentální retardaci hovoří o sociálním poškození vývoje rozumových schopností. U dětí, jejichž výchova je nedostatečná a nepřiměřená, nelze mluvit o mentální retardaci.“ *(Psychopatologie pro pomáhající profese; Vágnerová, 2004)*. Klíma *(Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů, Balvín, 1996)* hovoří o tzv. pseudoretardaci.
- charakteristika s ohledem na potřebnost podpůrných/vyrovnávacích edukačních opatření - žáci vykazují obdobné symptomy jako žáci s lehkým mentálním postižením, ale tento stav není neměnný, souvisí se sociálním znevýhodněním
- c) Hluboký intelektový podprůměr (IQ v rozmezí 70 – 79) – opět nejde o postižení, přesto si uvědomujeme blízkost tohoto stavu k mentálnímu postižení a cítíme potřebu tento stav monitorovat a zohledňovat

2. specifické poruchy učení – Mezinárodní klasifikace nemocí zařazuje specifické vývojové poruchy školních dovedností do skupin poruch psychického vývoje.

(kategorie Poruchy psychického vývoje v MKN -10)

F81 Specifické vývojové poruchy školních dovedností

F81.0 Specifická porucha čtení

F81.1 Specifická porucha psaní

F81.2 Specifická porucha počítání

F81.3 Smíšená porucha školních dovedností

F81.8 Jiné vývojové poruchy školních dovedností

F81.9 Vývojová porucha školních dovedností nespecifikovaná

F 82 Specifická vývojová porucha motorické funkce

F83 Smíšené specifické vývojové poruchy SPU

(podrobněji viz <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F80-F89.html>)

Diagnostikovaných SPU (v PPP) máme velmi málo. Tato diagnóza souvisí s intelektovými schopnostmi. Pokud má dítě rozumové schopnosti pod průměrem, SPU se nedagnostikuje. A to i v případech, kdy dítě dělá specifické chyby. Takový žák je PPP označen za podprůměrného s dys obtížemi (nespecifickými poruchami učení), což není zdravotní postižení. Problémy typu dys obtíže jsou u našich žáků velmi časté.

Více viz http://vych.poskolak.cz/files/spu_zelinkova_kap4.pdf

- dys-obtíže (nespecifické poruchy učení)

Specifické poruchy učení odlišujeme od poruch nespecifických tak, že nespecifické mohou být způsobeny například sníženým rozumovým nadáním, smyslovými vadami, nedostatečnou motivací ke školní práci, výchovnou či výukovou zanedbaností dítěte. Tyto potíže se projevují ve čtení, psaní, pravopisu, matematice a dalších předmětech. Rozdíl (SPU x dys-obtíže) je v intenzitě (hloubce) těchto potíží, nebo se připisují mentálně podprůměrnému nebo postiženému žákovi.

3. poruchy chování a emocí (PCHE)

Dle MKN-10 jde o diagnózy F90-F98 (F90 Hyperkinetické poruchy, F91 Poruchy chování, F92 Smíšené poruchy chování a emocí, F93 Emoční poruchy se začátkem specifickým pro dětství, F94 Poruchy sociálních funkcí se začátkem v dětství a dospívání, F95 Tiky, F98 Jiné poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a dospívání) diagnostikované na psychiatrii, neurologii

Podrobněji viz <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F90-F98.html>

Poruchy chování jsou charakterizovány opakovaným a přetrvávajícím agresivním, asociálním nebo vzdorovitým chováním. Takové chování by mělo výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku, mělo by být proto mnohem závažnější než běžné dětské zlobení nebo rebelantství dospívajících a mělo by mít trvalejší ráz (šest měsíců nebo déle). Tento druh poruch chování však může být projevem i jiné psychiatrické poruchy a v takovém případě má být preferována příslušná diagnóza. Chováním, na němž je diagnóza založena, je například nadměrné praní se nebo týrání, krutost k lidem nebo ke zvířatům, závažné destrukce majetku, zakládání požárů, krádeže, opakované lži, záškoláctví a útěky z domova, neobvykle časté a silné výbuchy vzteku a nekázeň. Pro diagnózu postačuje jedno z těchto typů chování pokud je výrazné, nestačí však ojedinělý disociální čin. (*definice MKN – 10*)

- riziko vzniku poruch chování a emocí– riziko vzniku PCHE

„Za žáky v riziku poruchy chování považujeme ty, jejichž chování se vyvíjí rizikově v osobnostní a sociální rovině (Barr; Parrett 2001) pod vlivem tzv. „rizikových“ faktorů. Vycházíme přitom z biopsychosociálního modelu poruchy chování, v němž je kvalita sociálního prostředí, sociálních vztahů a individuální postoje jedince určující pro rozvoj rizik v jeho osobnostní rovině ve smyslu vývoje poruchy chování. Kontext školního života poskytuje žákovi příležitost pro prožívání různých vlivů sociálního prostředí, různých charakterů sociálních vztahů, a ovlivňuje tak i jeho individuální postoje, posiluje (nebo oslabuje) případná rizika v jeho chování. Zkušenosti z interakce v kontextu školního i mimoškolního života jsou pak základem pro sebehodnocení chování“ (*srov. Kauffman 2005, Vojtová 2008*) V. Vojtová – Škola pro všechny – vyhledávání žáků v riziku poruch chování ve školním prostředí, Orbis Scholae, roč. 3, č. 1, 2009).

4. narušená komunikační schopnost (poruchy řeči)

F80 Specifické vývojové poruchy řeči a jazyka

vývojová dysfázie, dyslalie, selektivní mutismus, koktavost, tumultus sermonies (breptavost), symptomatické poruchy řeči při mentální retardaci

Velmi často se setkáváme s žáky s opožděným vývojem řeči- strukturální nebo systémové narušení jedné či většiny počtu, případně i všech oblastí vývoje řeči (osvojování mateřského jazyka) vzhledem k chronologickému věku dítěte. Děti ze sociálně znevýhodněného prostředí mluví málo, opožděně a nesprávně, děti často trpí nedostatkem citových vazeb, nemají dostatek řečových podnětů, chybí jim správný řečový vzor apod.

5. dlouhodobá onemocnění a zdravotní oslabení

(epilepsie, diabetes, astma bronchiale, srdeční vada, chronická gastritis, malformace žebor, noční enurézy, fekální inkontinence, migrény, srdeční šelest, obezita, psychiatrická onemocnění, např. poruchy příjmu potravy, fobie) a lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování

6. zanedbávání zdravotní péče a jeho následky

Jedná s o kombinaci zdravotního postižení a znevýhodnění se sociálním znevýhodněním. Zanedbání péče prohlubuje závažnost zdravotních problémů a komplikuje edukaci (zrak, sluch, logopedická péče, vracející se onemocnění s následnou absencí). Častým problémem je nenošení předepsaných brýlí, nepravidelné užívání léků předepsaných lékařem nebo odmítání jejich užívání. Dále také častá nemocnost způsobená nedostatky ve výživě.

7. další zdravotní postižení a znevýhodnění

Jedná se o zdravotní postižení, která nejsou uvedena výše: tělesné postižení, zrakové postižení, sluchové postižení, autismus, kombinace více vad.

SOCIÁLNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ

legislativní východiska:

- Sociálním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona

a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,

b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo

c) postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

(Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), §16)

- Za žáka se sociálním znevýhodněním se pro účely poskytování vyrovnávacích opatření podle odstavce 2 považuje zejména žák z prostředí, kde se mu nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání včetně spolupráce zákonných zástupců se školou, a žák znevýhodněný nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, §1

Indikátory sociálního znevýhodnění, které sledujeme:

1. bydliště v sociálně vyloučené lokalitě (popř. kdekoliv na ubytovně)

- Zábrdovice, Židenice (Brno-střed, Brno-sever): Cejl, Bratislavská, Francouzská, Spolková, Příční, Stará, Hvězdová, Přadlácká, Körnerova, Soudní, Milady Horákové, Vlhká, Špitálka, Plynárenská, Stavební, Podnásepní, Křenová, Kuldova, Krokova, Šámalova, Životského, Markéty Kuncové
- Královo Pole (Brno Královo Pole, Brno-střed): Staňkova, Lidická, Křížkova
- Husovice(Brno-sever): Vranovská, Mostecká, Dukelská třída, Hálkova, Nováčkova, Dačického, Rotalova, nám. Republiky, Lieberzeitova, Jana Svobody

(zdroj: Identifikace sociálně vyloučených lokalit a zpracování jejich mapy ve městě Brně, 11/2008, závěrečná zpráva VeryVision s.r.o./zadavatel Úřad vlády ČR)

2. postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území ČR podle zvláštního pr. předpisu, nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova

(Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v aktuálním znění, §16)

- Ústavní výchova je výchovné opatření, které soud nařídí, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.
- Ochranná výchova je uložena rozhodnutím soudu:
  - a) v občansko-právním řízení, spáchá-li dítě mezi 12. – 15. rokem věku čin, za který lze dle trestního zákona uložit výjimečný trest;
  - b) v trestním řízení se ukládá ochranná výchova mladistvému mezi 15. – 18. rokem tehdy, jestliže ochranná výchova podle rozhodnutí soudu splní svůj účel lépe než uložení trestu odnětí svobody. *(více viz www.nahradnirodina.cz)*

3. nedostatečná znalost vyučovacího jazyka, národnost/etnicita

Znalost českého jazyka při nástupu k PŠD je silně negativně ovlivněna rodičovským vzorem (romský etnolect) a velmi častou absencí předškolní přípravy. Mnoho romských rodin navíc migruje (Anglie, Kanada, Slovensko).

4. informace o ZZ, rodině, sourozencích

Děti často vyrůstají v neúplných rodinách, jsou v péči prarodičů, popř. příbuzných. Rodiče jsou nezaměstnaní, ve výkonu trestu apod. Vysoký počet dětí v rodině patří k indikátorům sociálního znevýhodnění (především v kombinaci matka na MD, otec na ÚP).

5. spolupráce se ZZ (popř. osobami zodpovědnými za výchovu) se školou

Zákonný zástupce je povinen:

- zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení,
- na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,
- informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,
- oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích

(Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v aktuálním znění, §22)

- další skutečnosti dokládající (ne)efektivitu spolupráce (popř. komunikace) ZZ se školou – mj. aktivní zájem o výsledky dítěte ve škole, dodržování dohod (termíny, splátkové kalendáře, domluvené postupy,...), ochota aktivně řešit problémy (hygienické, náprava logopedických, speciálně pedagogických a dalších obtíží, vybavenost pomůckami, ...).

6. omluvená, neomluvená absence žáka za sledované období (pololetí), popř. pozdní příchody do školy

Sledujeme neomluvenou absenci (záškoláctví) i vysokou omluvenou absenci (skryté záškoláctví).

7. předškolní příprava (MŠ, přípravný ročník), průběh PŠD (migrace/PŠD v zahraničí, DD, DDÚ, ...)

Předškolní příprava sociálně znevýhodněných dětí v mateřské škole, popř. přípravném ročníku je zcela zásadní pro úspěšný nástup k plnění povinné školní docházky. Průběh PŠD žáků ovlivňuje migrace žáků, a to jak ze školy na školu (i mezi městy), tak do zahraničí. V závažnějších případech, kdy rodiče nezvládají nebo zanedbávají povinnou péči, je dítě odebráno do ústavní péče (DDÚ, DD, DD se školou, VÚ), popř. je mu nařízena ochranná výchova (výchovný ústav). Škola s těmito institucemi spolupracuje, předává informace o učivu a hodnocení žáka apod.

8. rizikové chování

Vyšší výskyt rizikového chování u žáků (nízký věk první zkušenosti a experimentování s návykovou látkou, pravidelné užívání tabákových cigaret, závislost na tabákových cigaretách) vyžaduje odpovídající systém prevence (primární, sekundární). Primární prevence obsahuje šest skupin témat:

- a) Návykové látky, gamblerství, rizikové chování v dopravě
- b) Šikana, kyberšikana, násilí, agrese
- c) Sexuální rizikové chování, homofobie
- d) Rasismus, intolerance, extremismus
- e) Vandalismus, záškoláctví
- f) Poruchy příjmu potravy, životospráva

9. hygienické problémy

- hygienické návyky (mytí rukou, používání toalety, toalet.papíru, kapesníků...), hygienické problémy - vši, špinavé/nedostatečné oblečení, ...

10. nutnost spolupráce se subjekty mimo školu

Nutnost spolupráce s dalšími institucemi dokládá četnost a závažnost problémů, se kterými se při práci s našimi žáky setkáváme, ale také obtížnost spolupráce s rodiči

- **OSPOD** (ve věci oznamovací povinnosti, hlášení vysoké absence, výskytu soc. pat. jevů, s vysokým rizikem vzniku a vývoje poruchy chování, s podezřením na týrání, zneužívání, domácí násilí, zanedbání péče, ve věci odpovědi na žádost – soudní dohled, soudní jednání ve věci úpravy práv a povinností k nezl., změna výchovy, pěstounská péče, opatrovnictví, podezření na zanedbání povinné péče aj., ve věci žádosti o spolupráci při zprostředkování kontaktu s osobou zodpovědnou za výchovu, zjištění jména osob zodpovědných za výchovu, aktuálního bydliště dítěte, o součinnost ve věci řešení absence aj.)
- **PMS** (ve věci odpovědi na žádost – dohled probačního úředníka)
- **NNO** (ve věci zprostředkování nabídky služeb – soc. hyg. péče, doučování, motivace osob zodpovědných za výchovu ke spolupráci se školou aj.)
- **soud** (účasti pracovníka školy na soudním jednání na výzvu soudu)
- **PČR** (ve věci odpovědi na žádost, žádost o pomoc při agresivním chování žáka)
- **ÚMČ – přestupková komise** - Hlášení na přestupkovou komisi - oznámení o zanedbání školní docházky
- **DDÚ (dětský diagnostický ústav)** - – sdílení informací o žácích v péči DDÚ
- **Dětská psych. léčebna** – sdílení informací o léčených žácích

11. další skutečnosti ovlivňující edukaci, které mají etnické či sociální souvislosti

- nedostatečná výbava na vyučování (nedostatečné vybavení pomůckami, nenošení pomůcek,...)
- nedostatek času a prostoru na domácí přípravu, neochota rodičů zajistit základní školní pomůcky, prioritizovat doma (péče o sourozence), nezvyk na pevný denní režim, řád a aktivity vyžadující dlouhodobé soustředění
- „*Informace pro učitele“ projekt Varianty, Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2002*“
- příslušnost k sociální nebo etnické skupině (kastě, rodině ...) – moravští, slovenští, olašští Romové,..., vztah k majoritě – v případě ovlivňujícím edukaci (olašská princezna a role sluhy ve škole)
- kombinace sociálního znevýhodnění se zdravotním postižením a znevýhodněním, popř. nadáním – časté dlouhodobé zanedbávání léčení (nápravy) zdravotních problémů (příklad – logopedické problémy)

VÝJIMEČNÉ NADÁNÍ, TALENT

Sledujeme celkové nadání, ale také směry ve kterých dítě vyniká.

Dodatek 2:

Podpůrná a vyrovnávací opatření

„- Vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen "žák") se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen "speciální vzdělávání") a vzdělávání žáků mimořádně nadaných se uskutečňuje s využitím vyrovnávacích a podpůrných opatření.

- Vyrovnávacími opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním se pro účely této vyhlášky rozumí využívání pedagogických, popřípadě speciálně pedagogických metod a postupů, které odpovídají vzdělávacím potřebám žáků, poskytování individuální podpory v rámci výuky a přípravy na výuku, využívání poradenských služeb školy a školských poradenských zařízení, individuálního vzdělávacího plánu a služeb asistenta pedagoga~2). Škola tato opatření poskytuje na základě pedagogického posouzení vzdělávacích potřeb žáka, průběhu a výsledků jeho vzdělávání, popřípadě ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

- Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb~1), zajištění služeb asistenta pedagoga~2), snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.

- Podpůrnými opatřeními při vzdělávání mimořádně nadaných žáků se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, didaktických materiálů, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující vzdělávací potřeby těchto žáků.“

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, §1

veškerá podpůrná a vyrovnávací opatření jsou poskytována zdarma (účast školy v rozvojových a dotačních programech, aktivity v rámci evropských dotačních programů)

1. individualizace výchovně vzdělávací péče

- a. vyhledávání individuálních vzdělávacích potřeb žáka** „multidiagnostika“ - pedagogická, speciálně a sociálně pedagogická, psychologická diagnostika, zjišťování výskytu soc.patologických jevů (rizikového chování), pedagogický sbor ve spolupráci s poradenským pracovištěm školy, rodiči, popř. dalšími institucemi (OSPOD, PPP, SPC, psychiatrické léčebny, ...) zjišťují vzdělávací potřeby žáků (příčemž testová diagnostika úrovně intelektové výkonnosti žáků je pouze jednou z mnoha cest zjišťování vzdělávacích potřeb žáků)
- b. skupinová diagnostika**
  - screening třídního klimatu, screening inteligence, zájmové dotazníky a ankety
  - depistáž žáků s PCH a rizika vzniku PCH - ŠPP se zaměřuje na 3 skupiny dětí: 1. jedinci, kteří nemají problémy – realizace preventivních aktivit a opatření. 2. jedinci, jejichž chování je rizikové – preventivní aktivity, diagnostika, poradenská práce. 3. jedinci s PCH – reedukace, diagnostika, poradenství
  - depistáž žáků se školním neúspěchem – zjišťování důvodů (SVP) diagnostika, zajištění vyšetření na odborných pracovištích. Následná metodika, poradenství s ohledem na SVP a osobnost žáka.
  - depistáž zanedbaných žáků – sledování stavu oblečení, hygieny, zavšivení, zda nosí svačiny, školní pomůcky
  - depistáž žáků s SPU – zajištění diagnostiky a následná metodika reedukace
  - depistáž žáků s narušenou komunikační schopností (poruchy řeči)
  - depistáž nadaných žáků
- c. individuální plány**
  - IVP (§18 školského zákona, §6 vyhl. 73/2005) – zajišťováno většinou formou individuální integrace
  - VP (vzdělávací plán//§50 školského zákona) – vzdělávací plán pro žáky, kteří se nemohou ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů účastnit vyučování (př: těhotenství, péče o vlastní dítě, psychiatrické dg., ...)
  - POR (plán osobního rozvoje - nástroj individualizace vzdělávací péče/zjednodušený IVP žáka)
- d. individuální podpora**
  - tabulky SVP (elektronické) – přehled individualizace všech žáků
  - portfolia žáků na každý předmět - školní + projektové portfolio + reprezentační portfolio v 5. ročnících

- pozorovací archy –sledování posunů jednotlivých žáků v jejich kompetencích a znalostech (přísně individuální)(1.stupeň 1x týdně, 2.stupeň 1x za 14 dní)
- report – zapisování 1x ročně posuny v klíčových kompetencích, 2x evidována (vytištěna) tabulka SVP
- systém podpory žáků s vysokou absencí – sledování a řešení neomluvené a vysoké omluvené absence, asistent do rodiny, úkoly domů, portfolia doplňuje s pomocí tandemového učitele (asistenta)...

e. individuální a skupinová podpora žákům (školní poradenské pracoviště)

- individuální terapie (klient a terapeut se při individuální terapii snaží vzájemnou komunikační výměnou a ovlivňováním dosáhnout společného cíle, jímž je účinná pomoc klientovi. Klient a terapeut se společně setkávají na terapeutických sezeních v dohodnutém intervalu a po dohodnutou dobu)
- vytváření edukačních anamnéz u žáků, kteří mají výrazné školní neúspěchy (mapování celé předškolní přípravy a PŠD)
- reedukace SPU (probíhá přímo ve výuce, speciální pedagog tvoří metodickou podporu)
- individuální náprava poruch řeči (NKS)
- skupinová logopedická cvičení (upevňování správné výslovnosti hlásek)
- pomoc při řešení aktuálních problémů žáků – např. podezření ze šikany, sexuální obtěžování ...
- monitorování chování a seberegulace (zpětné zrcátko, deníčky, záznamové sešity).
- akutní intervence – např. dítě ohroženo na zdraví, nezvladatelné chování žáka, potřeba separace žáka mimo třídu
- spolupráce na sestavení IVP a průběžné konzultace
- spolupráce na úpravách učiva a přípravách na hodiny
- sestavování a výběr speciálně pedagogických metod využívaných ve výuce
- konzultace s asistenty pedagoga
- přímá účast ve vyučování
- spolupráce školy s dalšími subjekty (psychiatrie, PPP, psychologie, PČR, OSPOD...)
- skupinová práce s problematickými žáky (tzv.skupinky)
- podpora zdravého klimatu ve školních třídách za použití intervenčních postupů (práce se třídou....)
- adaptační programy, miniadaptační programy (v případě nově příchozího žáka, změny třídního učitele...)

f. výchovně vzdělávací asistence (snížení počtu žáků na 1 pedagogického pracovníka)

- projektový (tandemový) učitel – dělení tříd na skupiny, popř. asistence kmenovému pedagogovi ve třídě
- asistent pedagoga (individuální integrace) – asistence integrovaným žákům
- asistent pedagoga (komunitní) – především v rámci včasné péče, na začátku PŠD a v rámci komunikace se zákonnými zástupci

g. výchovně vzdělávací strategie, hodnocení

- důraz na individuální směřování žáků k závazným výstupům RVP PV/ZV
- důraz na rozvoj klíčových kompetencí, čtenářské a finanční gramotnosti
- zohlednění individuální povahy postižení nebo znevýhodnění s akcentem na hodnocení motivační (pozitivní), použití slovního hodnocení, kombinace klasifikace a slovního hodnocení
- skupinové učení, problémové vyučování, vrstevnické vyučování, , projektové vyučování , komunitní kruhy, ZaS, RWCT

• **distanční studium (moodle)**

2. vzdělávací programy

a. ŠVP vycházející z RVP ZV (resp. RVP PV)

- vzdělávací program Začít spolu, ITV, projektová výuka
- důraz na metody aktivní výuky

b. preventivní programy

- široký školní systém prevence + zajišťování preventivních programů ve spolupráci s mimoškolními organizacemi (PČR, NNO a další)
- např. sexuální výchova, adaptační programy, miniadaptační programy (v případě nově příchozího žáka, změny třídního učitele...)

- c. **mentorské programy**
  - kariérové poradenství (spolupráce s úspěšnými absolventy naší školy, pracujícími Romy)
  - edukačně stimulační skupiny, příprava na vyučování spolu s rodiči žáků
  - vrstevnické programy (čtenářská gramotnost – žáci 2. stupně předávají dovednosti žákům 1. stupně)
- d. **komunitní programy**
  - kulturní programy (festivaly Amari Kereka, Den Romů, apod.)
  - vzdělávací programy (spolupráce s Knihovnou Jiřího Mahena)
  - zájmové (hry, výtvarné aktivity)

3. organizace vzdělávání prolínání formálního a neformálního vzdělávání v rámci celodenního programu

- a. **včasná péče** součástí školy jsou 2 MŠ, 3 přípravné třídy
- b. **formální vzdělávání** úplná základní škola hlavního vzdělávacího proudu
  - kurz pro získání základního vzdělání - pro žáky, kteří splnili PŠD, ale nezískali základní vzdělání (plnění PŠD mimo hlavní vzdělávací proud, opakování ročníku)
- c. **neformální vzdělávání** (celodenní program navazuje časově na výuku, zahrnuje aktivity pro žáky školy a komunitu)
  1. Edukativně-stimulační skupiny
  2. Příprava na výuku (1. a 2. stupeň)
  3. Ranní klub, polední klub, odpolední klub, večerní klub, zájmové kluby (hudební, taneční, estetický)

Školní družina

4. materiální zabezpečení vzdělávání

- a. **odborné učebny** – každá vzdělávací oblast má své odborné učebny:
    - jazyk a jazyková komunikace: jazykové učebny, školní knihovny
    - matematika a její aplikace: učebna M, počítačové a mediální učebny
    - člověk a příroda: učebna F/Ch, učebna Pí/Z
    - člověk a společnost: školní knihovny
    - umění a kultura, člověk a svět práce: učebna VV, učebna DV, školní dílny, kuchyňka
    - člověk a svět zdraví: tělocvičny, gymnastický sál, taneční sál
  - b. **učební pomůcky** – speciálně pedagogické pomůcky, díky kterým se žákům se SVP daří lépe překonávat potíže ve vzdělávání. Pomůcky, se kterými žáci využívají více smyslů, zrak, sluch, hmat (textilní písmena, bzučák, čtecí dyslektická okénka, boxovací тренаžér, logico piccolo, motanice atd.)
  - c. **metodické materiály**
    - učebnice AJ pro romské žáky, sborník romských pohádek, romské zvyky, ...
    - metodické materiály vytvořené poradenskými pracovníky pro podporu práce učitelů s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- Náš svět psíma očima (Brno 2013) – vznik v rámci projektu R.I.C.E.

5. další služby

- a. **kommunikace se ZZ**
  - „přímo“ na základě pozvánky třídního učitele, výchovného poradce, vedení školy, popř. kdykoli se ZZ dostaví do školy
  - „nepřímo“ prostřednictvím asistentů pedagoga
  - **dopisy rodičům** (v 1. a 3. čtvrtletí) včetně pozvánek na třídní schůzky
- b. **poradenství pro rodiče**

- psychologické – konzultace rodičům ohledně osobních problémů dětí, rodinných problémů, doporučení k profesní orientaci žáků...
- speciálně pedagogické - konzultace při zpětné vazbě u žáků s poruchami chování, spolupráce při zpracování IVP, VP, POR, organizaci vyšetření u dalších odborníků, logopedická péče
- sociálně právní – doporučení při spolupráci s úřady, NNO a dalšími institucemi, motivace rodičů ke spolupráci se školou, podpora využívání neformálního vzdělávání organizovaného školou

c. individuální a skupinová podpora učitelům

- metodická podpora učitelům pro práci se žáky se všemi typy zdravotních postižení a znevýhodnění, a jejich různými stupni
- aktuálně řešené kauzy jednotlivých žáků, poradenství
- duševní hygiena učitelů – supervizí sezení, individuální konzultace v případě osobních problémů, prevence syndromu vyhoření, relaxace
- workshopy pro učitele – např. agresivita žáků a práce s ní, registrace absence, tabulky SVP

d. individuální a skupinová podpora asistentům pedagoga

- podpora přímo při výuce, náslechy, zpětná vazba
- podpora spolupráce asistenta s integrovaným žákem, se třídou a s hlavním pedagogem
- skupinová supervizní sezení s asistenty pedagoga, zpětná vazba vedení školy

e. zajišťování a koordinace služeb pro sociálně vyloučené žáky a rodiče

- NNO, lékařské služby, vzdělávací služby

f. reintegrace žáků vzdělávaných na základních školách praktických do hlavního vzdělávacího proudu v rámci naší školy

g. inkluze žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (žáci se speciálními vzdělávacími potřebami nejsou odesíláni mimo hlavní vzdělávací proud)...

6. spolupráce s externími subjekty edukace

- a. partnerské a další základní a mateřské školy (projekty, např. OPVK, www.ligakomunitnichskol.cz) – Brno, Praha, Ústí n/L., Most, Přerov, Ostrava, ...
- b. střední školy (např. soukromá SŠ managementu a práva)
- c. vysoké školy (fakultní škola PedF MU Brno, FF MU, FSS MU, JAMU)
- d. MŠMT (NAPIV, včasná péče)
- e. JMK (skupina škol zaměřením na inkluzivní vzdělávání)
- f. MMB, MČ Brno-střed (Brněnská síť otevřených škol, celoměstské projekty/partnerství Leeds,...), atd.
- g. OSPOD, Policie ČR, Městská policie, DDÚ, PPP, SPC, PMS, zdravotnická zařízení
- h. NNO (DROM, SRNM, MRK, IQ Roma servis, Ratolest, Armáda spásy, SbS ČR, CPIV, Podané ruce, Sananim, Akluby...)
- i. zahraničí – spolupráce s partnerskými školami vzdělávajícími žáky se SVP (Slovensko, Rakousko, Velká Británie)
Centrum Kociánka